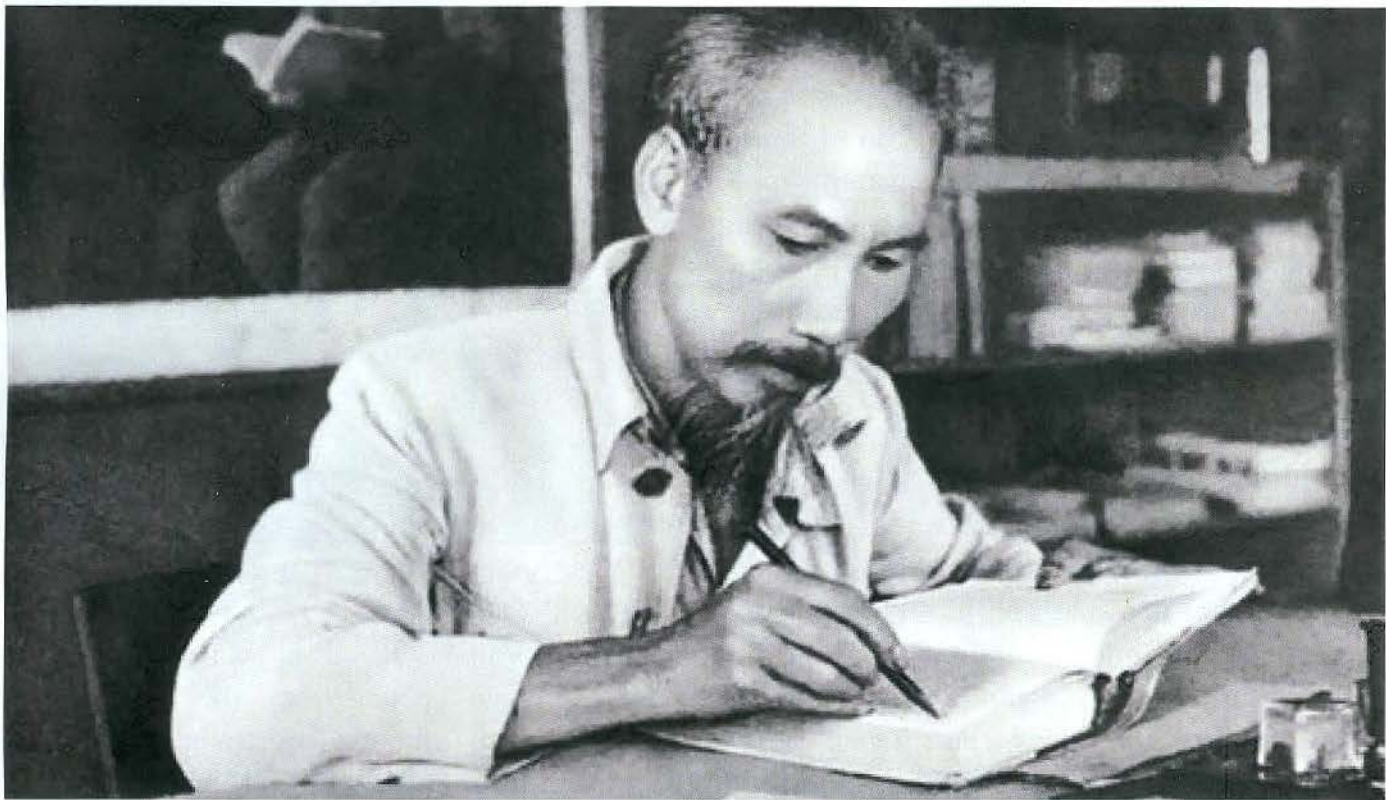

VĂN PHONG CỦA BÁC HỌC MẤY CHO VỪA!

NHÀ BÁO VĂN HIẾN

Tạp chí Người làm báo Việt Nam

Chủ tịch Hồ Chí Minh. Ảnh: T.L

Trước khi trở thành lãnh tụ và người sáng lập Đảng Cộng sản Pháp, Đảng Cộng sản Việt Nam, sáng lập Nhà nước dân chủ đầu tiên ở Đông Nam Á, Lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc, Chủ tịch Hồ Chí Minh từng là người viết báo xuất sắc bằng tiếng Pháp (1919-1923), (bài báo đầu tiên của Bác viết bằng tiếng Pháp “Quyền của các dân tộc thuộc địa” đăng báo Nhân đạo của Đảng cộng sản Pháp năm 1919), tiếng Nga, tiếng Anh (1924-1925); tiếng Trung Quốc (1927-1935); tiếng Thái Lan (1928-1929). Thời kỳ

hoạt động ở nước ngoài, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã cộng tác viết bài cho các tờ báo có ảnh hưởng chính trị lớn trong phong trào cộng sản và công nhân quốc tế như: “Nhân đạo” của Đảng Cộng sản Pháp, “Người thợ” của Tổng liên đoàn Lao động Pháp; “Tạp chí Đỏ”, “Thư tín quốc tế” của Quốc tế Cộng sản; “Ngọn lửa nhỏ”, “Sự thật” của Đảng Cộng sản Nga; “Nữ lao động Nga”, “Tạp chí Nông dân” của Quốc tế nông dân; “Cứu vong Nhật báo” của Đảng Cộng sản Trung Quốc; “Bất lộ quân chi

lộ” của quân giải phóng nhân dân Trung Quốc; “Đồng thanh” sau đó được Bác đổi tên là “Thân Ái” của tổ chức Thanh niên Cách mạng Việt Nam tại miền đông bắc Thái Lan.

Trong cuộc đời hoạt động cách mạng đầy sóng gió của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh còn sáng lập, tổ chức xuất bản các tờ báo: “Người cùng khổ” năm 1922, “Việt Nam hồn” năm 1922, “Tạp chí Nông dân” năm 1924, “Thanh niên” năm 1925, “Công nông”, “Lính khách mệnh” năm 1925, “Thân Ái” năm 1928,

“Tập chí Đồ” năm 1929, “Việt Nam độc lập” năm 1941, “Cứu quốc” năm 1942.

Từ sau Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 3, tháng 2 năm 1951 tại Việt Bắc thủ đô gió ngàn Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ đạo Báo Nhân dân nâng cao chất lượng tuyên truyền thực hiện nhiệm vụ chính trị của toàn Đảng, toàn quân, toàn dân là “kháng chiến thành công, kiến quốc thắng lợi”. Và cũng chính Người đã viết cho Báo Nhân dân từ năm 1951 đến trước ngày Người đi vào thế giới người hiền khoảng 1.200 bài báo với các đề tài, thể loại phong phú bằng bút pháp độc đáo, sinh động, ngôn ngữ trong sáng, giản dị, giàu tính biểu cảm và hiệu quả thông tin cao.

Nghiên cứu, tìm hiểu hoạt động báo chí trong sự nghiệp cách mạng, lãnh đạo cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh một cách có hệ thống và thường xuyên là góp phần làm giàu có lý luận, bài học thực tiễn nền báo chí cách mạng Việt Nam không chỉ trước mắt mà còn có giá trị lâu dài.

“Thực hiện chủ trương của Hội nhà báo Việt Nam học tập, làm theo tấm gương đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh”, chúng tôi cho rằng sự cần thiết phải quan tâm nâng cao hơn nữa bản lĩnh chính trị đạo đức nghề nghiệp, trình độ chuyên môn để có tác phẩm báo chí xuất sắc, thực sự góp phần tạo nên động lực thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội và định hướng dư luận. Theo chúng tôi, để trở thành nhà

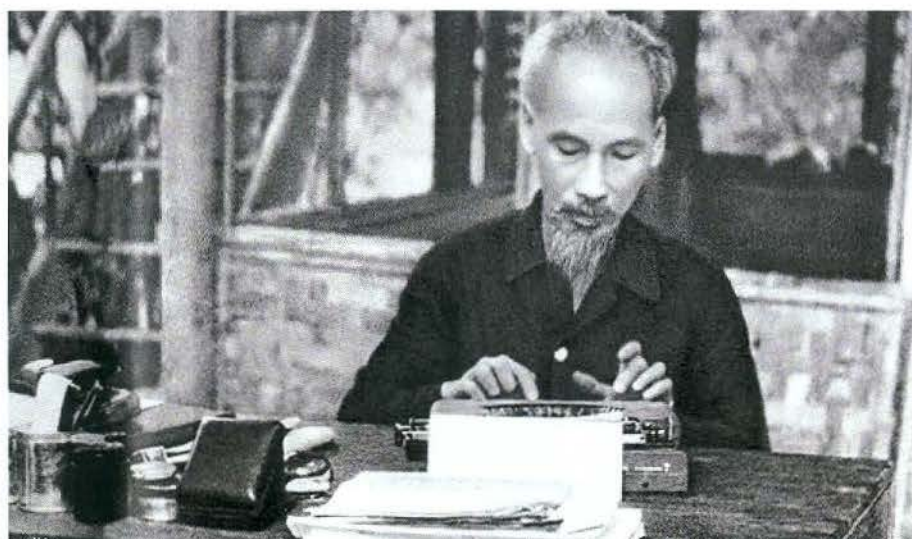
báo với đúng nghĩa là “chiến sĩ tư tưởng”, điều đầu tiên phải học tập “Nhà báo Hồ Chí Minh” là đức tính khổ luyện. Từ một người lao động kiếm sống nặng nhọc trên đất nước của chủ nghĩa thực dân, người thanh niên yêu nước ấy đã tự học tiếng Pháp, tiếng Anh, học nghề nhiếp ảnh, tập viết bài cho báo “Nhân đạo”, cơ quan ngôn luận của Đảng Cộng sản Pháp. Từ một mẫu tin ngắn bảy dòng tiếng Pháp phải viết đi, sửa lại nhiều lần, nhà báo “Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh” đã có vốn tiếng Pháp phong phú để tự tin viết nên những tác phẩm nổi tiếng bằng tiếng Pháp lúc bấy giờ như bài “Đông Dương và Thái Bình Dương”, “Chủ nghĩa đế quốc Pháp dám làm những gì”, “Công cuộc khai phá giết người”, “Hành hình kiểu Linsơ của Mỹ” đăng trên báo Nhân Đạo, cơ quan ngôn luận của Đảng cộng sản Pháp.

Năm 1923, rời nước Pháp đến với thành trì Cách mạng tháng mười Nga, chỉ trong một năm, Người tự học và đã nói,

viết thông thạo tiếng Nga. Người tham gia ban vận động thành lập “Quốc tế nông dân” và viết báo bằng tiếng Nga cho các tờ báo chính trị lớn nhất của Đảng Cộng sản Nga, Tổng liên đoàn lao động, Tổng liên hiệp phụ nữ Nga.

Một số bài báo của Người viết có tầm ảnh hưởng chính trị lớn về đấu tranh giải phóng dân tộc, về thành lập đảng kiểu mới của giai cấp công nhân như “Lênin với vấn đề thuộc địa”, “Phụ nữ Đông Dương”, “Khủng bố ở Đông Dương và sự phát triển của phong trào cách mạng”, “Ai Cập dưới gót dày của đế quốc Anh”.

Coi trọng vai trò của báo chí trong hoạt động cách mạng, mặc dù điều kiện tài chính, cơ sở vật chất kỹ thuật cực kỳ thiếu thốn, Người vẫn tổ chức xuất bản báo “Người cùng khổ” năm 1922, báo “Thanh niên” năm 1925, báo “Lính khách mệnh” năm 1925, báo “Công nông”, “Tập chí Đồ” năm 1929, báo “Thân Ái” năm 1928, báo “Việt Nam độc lập” năm 1941, báo “Cứu quốc” cuối

Ảnh: T.L

năm 1942. Xuất bản báo công hoàn cảnh bất hợp pháp, Người tự mình viết bài, biên tập, làm maquette, tạo khuôn in báo và trực tiếp phát hành báo.

Chỉ duy nhất tờ “Người cùng khổ” được in kỹ thuật tay pô, những tờ báo còn lại như: “Thanh niên”, “Lính khách mệnh”, “Thân ái”, “Công nông”, “Đỏ”, “Việt Nam độc lập”, “Cứu quốc”, đều in trên khuôn sáp, khuôn đã hoặc in ly tô. Mỗi số báo chỉ in được vài trăm bản đã phải thay khuôn mới. Thế nhưng những tờ báo do Người sáng lập, tổ chức xuất bản vẫn đến được các tổ chức, đoàn thể cách mạng, góp phần vận động cách mạng trong thời kỳ bí mật.

Nêu một số tư liệu tiêu biểu về thời kỳ làm báo cực kỳ khó khăn, nguy hiểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, chúng tôi mong muốn phần nào chuyên tải được giá trị lao động nghề nghiệp, tấm gương hoạt động cách mạng bằng vũ khí báo chí của nhà báo Hồ Chí Minh tới thế hệ làm báo hôm nay.

Trong quá trình tìm hiểu nghiên cứu hoạt động báo chí của Chủ tịch Hồ Chí Minh, chúng tôi nhận thấy nhà báo Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh còn có đức tính trân trọng công chúng bạn đọc. Đức tính ấy được biểu hiện qua bố cục bài báo ngắn, gọn, ngôn ngữ bình dân, chủ đề tư tưởng rõ ràng, mạch lạc. Người cho rằng, cần phải tiết kiệm thời gian cho bạn đọc, nhất là trong hoàn cảnh hoạt động bí mật hoặc thời kỳ kháng chiến gian khổ. Nghiên cứu 88 số báo “Thanh niên” và 186 số báo “Việt Nam độc lập”, chúng tôi chưa thấy bài báo nào vượt quá 60 chữ, riêng loại bài “người tốt” chỉ vón vện 40 chữ, có bài chỉ 36 chữ.

Các bài viết “Cả nhà kháng chiến”, “Nhớ người chiến sĩ anh hùng”, “Nam bộ anh hùng”, “Thanh niên gương mẫu” gửi đăng Báo Nhân dân từ năm 1951 đến 1954 của Chủ tịch Hồ Chí Minh mỗi bài cũng chưa tới 400 chữ.

Một số bài báo “Mỹ là

xấu”, “Tu ma đầu bò”, “Nhất trên thế giới”, “Mồ cha không khóc, khóc mồ môi”, “Bán mắt nuôi miệng” đăng báo Cứu quốc năm 1951, Chủ tịch Hồ Chí Minh ký bút danh ĐX, CB mỗi bài cũng dài không quá 100 chữ. Và chính Bác là người khơi xướng thể loại “người tốt việc tốt” từ năm 1942. Nhà báo Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh căn dặn cán bộ báo chí “Viết thể nào cho phổ thông, dễ hiểu, ngắn gọn, dễ đọc”, “tránh dùng chữ nước ngoài”, “tránh viết dây cà ra dây muông”, “tránh viết dài, không hợp với trình độ và thời gian của quần chúng”. Tôn trọng bạn đọc là nguyên tắc viết báo của Người, chính vì vậy, những bài báo ngắn, gọn, súc tích, phong phú thông tin của Người đã có sức cảm hóa chinh phục mãnh liệt, cổ vũ, khích lệ hàng triệu người hành động cách mạng. Lịch sử báo chí cách mạng Việt Nam ghi nhận Bác đến dự Đại hội lần thứ 2, những người báo chí cách mạng ngày 16/4/1959. Tại Đại hội này, Bác chỉ ra những sai sót, khuyết điểm của các nhà báo, các cơ quan báo chí, đăng ảnh trang nhất đẹp nhưng không có nội dung thiết thực, không dùng chữ “vùng trời”, lại dùng chữ “không phận”; chữ “Vẻ vang” rất hay không dùng lại dùng từ “quang vinh”. Đưa tin ngoại giao không bình đẳng, không tinh tế. Đoàn in chữ to, đặt vị trí cao, còn Đoàn khác ghi chữ nhỏ, đặt vị trí thấp hơn. In như thế là thiếu ý thức chính trị, bên trọng bên khinh. Có báo đăng ngớ ngẩn

Một số báo Le Paria. Ảnh tư liệu

thư chúc Bác nhân ngày kỷ niệm sinh nhật “Bách niên giai lão”. Bác có vợ đầu mà chúc vợ chồng Bác sống lâu trăm tuổi, Bác nhắc nhở các nhà báo phải có trách nhiệm, đừng để cho tiếng mẹ đẻ của chúng ta mỗi ngày một mai một đi. Bác căn dặn “viết để nêu cái hay, cái tốt của dân ta, của bộ đội ta, của cán bộ ta, của bạn bè ta... không nên chỉ viết cái tốt, mà dấu cái xấu. Bác phê phán hai khuynh hướng viết báo “tô hồng” và “bôi đen”.

Cũng từ thái độ tôn trọng bạn đọc mà Người chủ động xác định cụ thể nội dung tư tưởng của bài báo, lựa chọn hình thức thể hiện linh hoạt, trong sáng phù hợp với trình độ, tình cảm tiếp nhận của cán bộ, đảng viên, của nông dân, công nhân, chiến sĩ, phụ nữ, đồng bào dân tộc thiểu số, thậm chí kẻ địch cũng phải chấp nhận. Đề cao vai trò của bạn đọc, trên trang nhất hoặc có khi là trang 4 báo “Việt Nam độc lập” xuất bản tại Việt Bắc những năm 1941, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã cho ra chuyên mục “Hoan nghênh bạn đọc phê bình báo”, biểu dương tên tuổi những bạn đọc mua báo “Việt Nam độc lập”, ủng hộ tài chính, ủng hộ giấy, mực in báo. Tư tưởng và cách thức tôn trọng bạn đọc của nhà báo Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh mãi mãi vẹn nguyên giá trị thời đại, là tiêu chí đạo đức của thế hệ làm báo hôm nay cần noi theo, làm theo.

Nhà báo Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh còn là tấm gương về đạo đức khiêm tốn trong hoạt

động báo chí. Theo Người, viết báo là sáng tạo độc lập chủ quan nên rất dễ sai sót. Vì vậy, mỗi khi viết xong, đọc lại nhiều lần bài viết rồi, Người thường nhờ người khác đọc và sửa đùm. Chính Người đã từng đọc, sửa chữa bài viết của Đại tướng Võ Nguyên Giáp. Và cũng chính Người đưa bài viết của mình cho thư ký, thậm chí cả người cần vụ đọc, trước khi gửi đăng báo. Nhà báo Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh có vốn ngoại ngữ phong phú, đọc nhiều tác phẩm kinh điển, văn học, lịch sử phương Tây, viết báo, viết văn cho bạn đọc Pháp, bạn đọc Nga. Thế nhưng khi viết báo cho đối tượng bạn đọc là người Việt Nam đặc biệt đối tượng bạn đọc là nông dân, người lao động, đồng bào dân tộc thiểu số. Người rất khéo vận dụng giữa hình thức khái quát cao với cách diễn tả giản dị, dễ hiểu. Đặc biệt Người sử dụng rất nhuần nhuyễn ca dao, tục ngữ, phương ngữ và thành ngữ vào bài viết. Bác nhắc nhở các nhà báo cần quan tâm ngoài nội dung thiết thực, chân thực, tác phẩm báo chí phải hay, “lạ”, “văn chương”. Phải chăng đây là thước đo giá trị thông tin báo chí cao nhất mà Bác từng nêu ra nhiều lần với nhà báo và cơ quan báo chí. Người căn dặn các nhà báo: “Tiếng nói là thứ của cải vô cùng lâu đời và vô cùng quý báu của dân tộc. Chúng ta phải giữ gìn nó, quý trọng nó, làm cho nó phổ biến ngày càng rộng khắp. Của mình có mà không dùng lại đi mượn của nước ngoài, đó

chẳng phải là đầu óc quen ỷ lại hay sao?”.

Học tập đạo đức và tấm gương của Chủ tịch Hồ Chí Minh ở lĩnh vực báo chí theo chúng tôi chính là làm theo lời Người dạy: “Cán bộ báo chí cần phải tu dưỡng đạo đức cách mạng, cố gắng trau dồi tư tưởng, nghiệp vụ và văn hóa, chú trọng học tập chính trị, nắm vững chủ trương chính sách của Đảng và chính phủ, đi sâu vào thực tế, đi sâu vào đời sống quần chúng lao động”. Học tập đạo đức nghề nghiệp, phong cách làm báo gần gũi cuộc sống, tiếng nói của Đảng, của dân tộc và quần chúng của nhà báo Hồ Chí Minh chắc chắn chúng ta sẽ có nhiều nhà báo chân chính, nhà báo có tâm, có tài và hẫn sẽ ngày càng có nhiều tác phẩm báo chí xuất sắc ngang tầm đòi hỏi của thời đại, hay như lời Bác thường dạy là viết báo để phục vụ cách mạng, phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân.

Sâu sắc biết bao trong tác phẩm báo chí, “Cách viết” đăng báo Nhân dân số ra ngày 17.8.1953 vào thời khắc toàn Đảng, toàn dân, toàn quân Tổng phản công giành thắng lợi cuối cùng Kháng chiến chống Pháp, nhà báo không thể Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh vẫn quan tâm, bồi dưỡng đạo đức cách mạng, bồi dưỡng nghề nghiệp cho đội ngũ nhà báo chúng ta vững vàng hơn, sắc sảo hơn, trong sáng hơn trên mặt trận văn hóa tư tưởng của Đảng.